

נשים בתנ"ך בראי החסידות – שיעור 2

חווה חלק ב – מקורות

מדרש רבה בראשית פרשה יז פסקה ז

”וַיִּפֹּל ה' אֶל-לֵהִים תְּרַדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלָעָתָיו וַיִּסְגֶּר בְּשָׁר תַּחְתָּנָה”.

מטרונה אחת שאלה את רבי יוסי אמרה לו למה בגניבה? אמר לה משל אם הפקיד אדם לידך אונקיא של כסף בחשאי וחזרת ליה ליטרא של זהב בפרהסיא זו גניבה? אמרה לו למה במטמוניות? ואמר לה בתחלה בראה לו וראה אותה מלאה רירין ודם, הפליגה ממנו, חזר ובראה לו פעם ב'. אמרה לו, מוספת אני על דבריך: אמורה הייתי להנשא לאחי אמי ועל ידי שגדלתי עמו בבית התכערתי בעיניו והלך ונשא לו אשה אחרת ואינה נאה כמוני.

מלבים על בראשית פרק ב פסוק כג

”וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם...” וזה שאמר הנה חווה הראשונה שנולדה דבוקה לגופי והיה בריאתה מן האדמה כמוני נקראת כמוני בשם אדם שהוא שם העצם שנקרא בו תיכף בהולדו שוה לזכר כמו לנקבה, אבל זאת הפעם ר"ל חווה השניה שנעשית זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי שעתה כבר יש לי שם איש שמורה על הגדלות, שהוא שם התואר ע"ש ישותו, לזאת היינו לחווה זאת השניה יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת. ואחר ששם איש הוא שם התואר על גדולתו יגזר ממנו שם אשה, ותקרא מעתה בשם אשה נוסף על שמה אדם שהיא שמה מלידה, שהגם שאדם וחווה נולדו כבני עשרים ויצדק שם אדם ברגע שנוצרו, ושם איש ואשה אחר שנתקנו והיה לאיש, שאז כבר נפרדה חווה מעצמותה ותהי לאשה:

מדרש רבה בראשית פרשה כב פסקה ז: ”וַיֹּאמֶר קִין אֶל הַבֵּל אָחִיו וַיְהִי בְהִיּוֹתָם” וגו'. על מה היו מדיינים? ... יהודה בר אמי אמר, על חווה הראשונה היו מדיינים. אמר רבי איבו, חווה הראשונה חזרה לעפרה.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנא/ב: אמר רבי חנינא אסור לישן בבית יחידי וכל הישן בבית יחידי אחזתו לילית.

ספר עץ חיים - שער לח – שער לאה ורחל - פרק ב

ובזה יובן ענין אדה"ר שהיה לו ב' נשים א' נקרא לילית וב' היא חווה והענין כי אדה"ר הוא דמיון ז"א וז"א יש לו ב' נקבות לאה ורחל... וכבר ביארנו במ"א כי הז"א יש בו ב' בחי' אחד מהראש עד החזה ויש לו שם בחי' יסוד הראשון אשר בו מזדווג עם לאה וחציו האחרון מהחזה ולמטה ששם מקום חסדים המגולין...

חווה ראשונה עליונה היא בחי' לאה וחווה תחתונה רחל והנה להיות כי בחי' לאה היא בחי' דינין קשים מאד לסבה הנ"ל אע"פ ששם למעלה בעולם העליון של אצילות היא בחי' קדושה גמורה עכ"ז בעולם התחתון הזה שהוא חומרי לא יכלה בחי' לאה לצאת ממותקת בסוד הקדושה בעת בריאת אדה"ר ויצאה בחי' דינין קשים מאד בסוד קליפה חויה בישא וזהו בחי' לילית חווה ראשונה שהיתה מזדווגת עם אדם קודם שנברא חווה שניה.

ואח"כ יצאה חווה שניה ממותקת וזו נשארה לאשת אדם והאחרת נסתלקה כי היתה עדיין מעורבת בקליפות בתכלית אשר לכן נק' חווה ראשונה לילית אבל אח"כ כאשר בא יעקב שופריה מעין שופריה דאדם ותיקן פגם העריות של אדה"ר... אז לקח שניהן כי אז נתמתקה לאה והיתה בסוד הקדושה ונסתלקה מן הקליפה. וז"ס שארו"ל על ועיני לאה רכות מדמעות שהיתה בוכה על שהיתה עתידה להיות בחלקו של עשיו וע"י תפילותיה ודמעותיה נתמתקה ואז ניתנה בחלקו של יעקב והבן זה היטב.

והנה בפסוק הזה כתיב בענין אדה"ר ויאמר זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי ובתקונים דצ"ט אמרו כי הם ב' נשי חד דגרמי וחד דבשרא. והענין כי לאה נקראת עצם שהיא דינין קשים כעצם ועוד כי היא בחי' הצלע... אבל רחל הוא בשר מבשרו דינא רפיא במקום גילוי החסדים והמשך דברי אדה"ר הם כך. כי הנה ב' נשים היו לו א' היא עצם מעצמו וב' בשר מבשרו אבל לזאת השניה הנקרא בשר יקרא אשה ולא לראשונה שהיא עצם ואינה עדיין נמתקת כנ"ל ואח"כ נמתקה בזמן יעקב בסוד לאה כנ"ל.

ספר הליקוטים (האריז"ל) - פרשת אחרי מות - פרק טז

והפגם [של אדה"ר] היה באש זרה, שהיא אשה נכריה, היינו חוה ראשונה שהיא לילי"ת, שנזדווג עמה אדה"ר קודם חוה, ולזה אמר לזאת יקרא אשה, ולא לאחרת. ולזה רמזו רז"ל באמרם אדה"ר מושך בערלתו היה, ר"ל מזדווג עם חוה ראשונה, ולכן הוליד כמה רוחין ושדין, וזהו האש זרה של אדה"ר, שהאיש והאשה הם א"ש, א"ש בלתי י"ה. וכאשר שם י"ה ביניהם, שהוא הזווג האמיתי, הוא אש אמיתי. וכשתסיר שם י"ה מביניהם, נשאר אש זרה, והוא שהחזיק בו אדה"ר.

זוהר חלק ג דף יח/ב

רבי שמעון פתח, (ישעיה לב ט) "נְשִׁים שֶׁאֲנָנוּת קִמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלֵי בְּנוֹת בְּטָחוֹת הָאֲזוּנָה אֶמְרָתִי", כמה אית ליה לבר נש לאסתכלא ביקרא דמאריה, בגין דישתכח בריה שלים קמי קודשא בריך הוא, דכד ברא קודשא בריך הוא לבר נש, ברא ליה שלים כמה דאתמר, (קהלת ז כט) אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו', את האדם דכר ונוקבא, ונוקבא אתכלילת בדכורא, וכדין ישר כתיב, לבתר והמה בקשו חשבונות רבים:

תא חזי, מנוקבא דתהומא רבא עלאה, אשתכחת חד נוקבא, רוחתא דכל רוחין, והא אוקימנא לילית שמה, והיא אשתכחת בקדמיתא לגבי אדם:

ובשעתא דאתברי אדם ואשתלים גופיה, אזדמנו על ההוא גופא אלף רוחין מסטרא דשמאלא, דא בעא לאעלא ביה, ודא בעא לאעלא ביה, ולא הוי יכלי, עד דגער בהו קודשא בריך הוא, ואדם הוה שכיב גופא בלא רוחא, וחזיו דיליה ירוקא הוה, וכל אינון רוחין סחרן עליה:....

ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה... וכד קם אדם, הות נוקבתיה תקועה בסטרוי, וההיא נשמתא קדישא דביה, הוה אסגי להאי סטרא ולהאי סטרא, וסגי להאי ולהאי, בגין דהכי אתכלילת: לבתר נסר קודשא בריך הוא לאדם, ותקין לנוקביה, הדא הוא דכתיב (שם כב) ויבן יהו"ה אלהים את הצלע וגו'...

כיון דחמת לילית דא, ערקת, והיא בכרכי ימא, ועד כען איהי זמינא לאבאשא בני עלמא, וכד זמין קודשא בריך הוא לחרבא רומי רשיעתא, ולמהווי חורבן לעלמין, יסלק להאי לילית, וישרי לה להאי חורבא, בגין דהיא חורבנא דעלמא, הדא הוא דכתיב (ישעיה לד יד) אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח:....

אסוותא להאי, בההיא שעתא דאזדווג בר נש באתתיה, יכוין לביה לקדושה דמאריה, ולימא הכי, עטיפא בקטפא אזדמנת, שארי שארי, לא תעול ולא תנפוק, לא דידך ולא בעדבך, תוב תוב, ימא אתרגישא, גלגלוי ליך קראן, בחולקא קדישא אחידנא, בקדושה דמלכא אתעטפנא: ולחפיא ליה לרישיה ולאנתיה עד שעתא חדא...

בכל זמנין דגוברין אשתכחו חייבין קמי קודשא בריך הוא, הא אוקימנא דאינון נשים (דלעילא) מסטרא דדינא קשיא, זמינין לשלטאה עליהון מסטרא דדינא קשיא, הדא הוא דכתיב, (ישעיה ג יב) עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו, נשים משלו בו ודאי:

ואלין אקרון להט החרב המתהפכת, לאו דאינון חרב המתהפכת, אלא להט מההוא חרב דאקרי (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית, (ישעיה לד ו) ... מתהפכת לזמנין גוברין, ולזמנין נוקבין, והא אוקימנא:

ווי לעלמא כד אינון נשין שלטן בעלמא, כד חמי נביאה דישראל מעקמי ארחייהו, ואינון אשתכחו בחובין קמי מאריהון, כדין אמר נשים שאננות היך אתון שקיטאן, היך אתון יתבן דלא לאתערא בעלמא, קומנה: